

Lichtenštejnsko po II. světové válce: ekonomický zázrak

V roce 1927 se v Lichtenštejnsku rozvodnil Rýn tak, že země vypadala jako stížená biblickou katastrofou. Dobrovolníci z celé Evropy, včetně řady Čechů a Moravanů, dorazili tehdy na pomoc velmi chudé agrární zemi obývané asi 9 tisíci lidmi. V roce 2002, když byla Praha pod vodou z Vltavy, poslalo Lichtenštejnsko miliony korun na obnovu Anežského kláštera a na vysoušení vzácných knih. V té době žilo v knížectví asi 33 tisíc obyvatel, jejichž příjmy patřily k nejvyšším na světě. Dnes Lichtenštejnsko vede světový žebříček v přepočtu HDP na jednoho obyvatele. Jak se to stalo?

Svým způsobem by se dalo odpovědět třemi věťmi: 1. Po druhé světové válce se ve Vaduzu - poprvé v historii knížectví - natrvalo usadil monarcha, což zemi přineslo jak vnitřní politickou stabilitu, tak i vizi směrem k světu. 2. Lichtenštejnsko je zvláštěm hnízdem podnikavých lidí, kteří se nebojí ani inovací, ani konkurence globálního světa. 3. Lichtenštejnská vláda je vládou „malou“, což znamená, že zbytečně neutráčí, udržuje nízké daně, čímž podporuje podnikání, a - světe div se - hospodari se státním rozpočtem v přebytku nepřetržitě od roku 1950 až dodnes (s jedinou výjimkou krizového roku 2008).

Tyto tři základní skutečnosti se samozřejmě rozpadají do vlastních složitějších příběhů. Ale je to právě jejich kombinace, která zemi nasměrovala k poválečnému hospodářskému zázraku. V lichtenštejnské ústavě stojí, že „stát se má starat o všeobecné blaho lidí“ a „napomáhat zemědělství, alpskému farmaření, obchodu a průmyslu“. Lichtenštejnský stát interpretuje tato slova jinak, než jsme ve střední Evropě zvyklí; překládá si je tak, že sice má vytvářet co nejpríhodnější podmínky, ale do ekonomiky a jejího chodu nemá agresivně vstupovat.

Lichtenštejnci jsou podnikaví

Výsledkem vstřícného podnikatelského prostředí je fakt, že v Lichtenštejnsku

KOLIK LIDÍ ŽILO V LICHTENŠTEJNSKU

1901:	7 531 lidí	1960:	16 628 lidí
1930:	9 948 lidí	2000:	32 863 lidí
1941:	11 094 lidí		

Dnes mluvíme o necelých 38 tisících obyvatelích, z nichž Lichtenštejnci tvoří asi 66 %; zbytek jsou cizinci, kteří se zde usadili.

(srovnatelném počtem obyvatel s městem Česká Lípa) funguje téměř 5 tisíc malých a středních podniků, z nichž většina zaměstnává do deseti lidí. Anebo z druhé strany: 15 000 lidí v Lichtenštejnsku pracuje ve firmách, které nezaměstnávají více než 50 lidí (což činí tyto společnosti - i celou ekonomiku - velmi flexibilní). Průmysl se dnes podílí na HDP země 40 %. A pokud se týká počtu firem, které zde jsou registrovány, jejich počet se více méně rovná počtu obyvatel.

Firemní daně jsou v knížectví nastaveny na 12,5 %. Někdo kvůli tomu nazývá Lichtenštejnsko poněkud hanlivě „daňovým rájem“ a právě tím vysvětluje fakt, že zde má sídlo tolik zahraničních společností. Jenže pro atraktivitu země z hlediska firem a investorů jsou možná ještě důležitější tyto veličiny: daňový systém je přehledný, transparentní a bez překvapení. V Lichtenštejnsku neexistují státní dotace průmyslovým firmám, neposkytují se zde daňové prázdny investořům a nenabízejí se tu žádné daňové úlevy bohatým zahraničním rezidentům.

Světový šampion v inovacích

Ovšem aby nově se rozvíjející lichtenštejnský průmysl po II. světové válce prosadil a uspěl, musel splnit ještě jednu podmínku: být inovativní. Protože pokud by nebyl, komu by v České Lípě své výrobky prodal? Knižectví je závislé na exportu.

Dotýkáme se kapitoly, která je fascinující: v Lichtenštejnsku se každoročně vydává na výzkum a rozvoj 8,4 % HDP. Pro srovnání, v USA je to 2,7 %, v Německu 2,9 %, ve Finsku 3,2 %, v Japonsku 3,6 % a třeba v Iz-

Parlament ve Vaduzu

raeli 4,1 %. Důvod je zřejmý. Jakákoli firma sídlící v malém knížectví na horním Rýně musí najít svůj specifický prostor na globálním trhu, ten zaplnit - a být v něm dlouhodobě nejlepší. Jakým lichtenštejnským firmám se to například povedlo?

Thyssenkrupp Presta, založená v roce 1941, dnes zaměstnává 7000 lidí a vyvíjí a vyrábí systémy řízení automobilů. Každé čtvrté auto na světě je řízeno touto lichtenštejnskou technologií.

Ivoclar Vivadent, založená v roce 1923, dnes zaměstnává asi 3500 lidí. Jeden ze světových lídrů ve vývoji zubních protéz, prodávající své výrobky v 120 zemích světa.

DŮLEŽITÉ MILNÍKY 19. STOLETÍ

- 1836: otevřena první továrna v Lichtenštejnsku; šlo o keramičku
- 1861: založena první banka
- 1861: založena první přádelna bavlny
- 1872: postavena železnice mezi Švýcarskem a Rakouskem-Uherskem, která vedla přes Lichtenštejnsko
- 1886: byly postaveny dva mosty přes Rýn spojující Lichtenštejnsko se Švýcarskem

Má jedno z největších vývojových zubařských center vůbec.

Hilti, založená v roce 1941, zaměstnává téměř 24 tisíc lidí. Je globálním lídrem v upevňovacích technologiích. Třeba v roce 2015 společnost investovala 16 % svých výnosů do inovací a vývoje.

Hoval, založená v roce 1936, zaměstnává 1500 lidí. Vyvíjí a vyrábí moderní ventilační a tepelné systémy. Má pobočky v 17 zemích.

Optics Balzers, založená v roce 1998. Je globálním lídrem v optice a fotonice.

Nepřetržitý, téměř sedmdesátiletý růst lichtenštejnské ekonomiky táhnou výrobky s vysokou přidanou hodnotou. Musí. Pracovní síla je drahá (pracovních míst je v zemi tolik, co obyvatel včetně dětí a důchodců) a místní měna, švýcarský frank, silná. Nic, co by nahrávalo čisté exportní ekonomice.

Dlužno dodat, že k lichtenštejnskému úspěchu pomáhá kvalitní školství. Podle mezinárodních srovnání a zkoušek PISA vynikají zdejší studenti v řadě disciplín, především ale v matematice.

Lichtenštejnsko nejsou jen banky

Kdybychom si o knížectví udělali obraz pouze na základě studia médií, asi bychom dospěli k rovnici Lichtenštejnsko = banky. Pokud neprohlásíme, že tato rovnice neplatila nikdy, rozhodně se dá říct, že dnes neplatí určitě. Bankovníctví a finanční služby se podílejí na HDP Lichtenštejnska 24% a na daňových odvodech 40%. Tradičně jsou zaměřeny na privátní bankovníctví a správu aktiv klientů, ale v posledních letech se stávají lídry i v oblasti tzv. fintech neboli zavádění moderních technologií do bankovníctví.

První lichtenštejnská banka byla založena v roce 1861, dnes působí na trhu patnáct finančních institucí. Nejsilnější z nich je LGT, vlastněná knížecí rodinou. LGT zaměstnává asi tisíc lidí a v posledních letech investuje i v dalekém zahraničí; v Asii koupila například divizi ABN Amro.

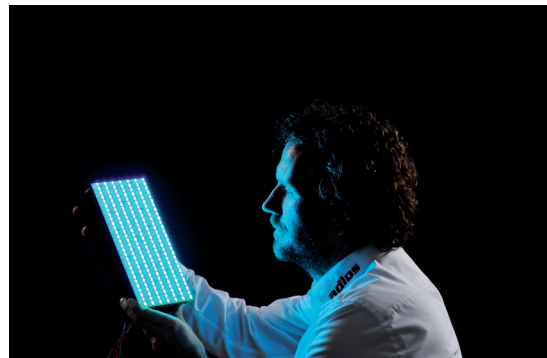
Lichtenštejnské bankovníctví bývalo před lety kritizováno kvůli neprolomitelnému bankovnímu tajemství. Ani v tomto ohledu už ale země není žádným „daňovým rájem“. Knížectví bylo mezi prvními zeměmi, které zavedly automatickou výměnu informací v daňových záležitostech, skuteční vlastníci firem, zvláštěních fondů nebo nadací jsou známí a musejí poskytovat informace o původu svých zisků. Lich-

tenštejnsko jako člen Evropského hospodářského prostoru zavádí všechny příslušné zákony EU, tedy i ty, které se týkají bankovníctví a boje proti praní špinavých peněz.

Jediná konstanta je změna

Což nás přivádí k poslední důležité části kontextu lichtenštejnskému úspěchu. Jestliže země byla do rozpadu Rakousko-Uherska ekonomicky závislá na mocnářství, a to včetně společné měny, dokázala se po obou světových válkách rychle přeorientovat: v roce 1924 uzavřela celní unii se Švýcarskem a přijala frank za svou měnu, v roce 1960 uzavřela smlouvu o přidružení k EFTA (Evropská asociace volného obchodu), v roce 1978 se knížectví stalo členem Rady Evropy, v roce 1990 bylo přijato do OSN a v roce 1995 se Lichtenštejnsko připojilo k WTO (Světová obchodní organizace) a k Evropskému hospodářskému prostoru. Samozřejmě, že se si na tomto poli odpracovaly své i vlády. Ale největší zásluhu na vizi Lichtenštejnska a jeho postavení na mezinárodní úrovni má kníže Hans Adam II. Ostatně on sám považuje přijetí země do některých mezinárodních organizací za největší úspěchy své vlády.

„Jedinou konstantou je změna,“ říká dědičný princ Alois. „Lichtenštejnsko je v mnoha ohledech, především co se hodnot týká, konzervativní zemí. Ale dokáže jít s dobou, dokáže se měnit a modernizovat. A přesně v tom budeme pokračovat: při zachování právní kontinuity a podpory

tradiční liberální ekonomiky budeme podporovat inovace a udržitelnost. Věříme, že to je cesta k úspěchu, neboť s ní máme historickou zkušenost.“

CO JSTE NEVĚDĚLI O LICHTENŠTEJNECH A LICHTENŠTEJNSKU

Seriál pro čtenáře Deníku

- 3. listopadu 2019: 300 let Lichtenštejnského knížectví
- 10. listopadu Současnost rodu: Život práce, bez jachet a bulváru
- 24. listopadu Lichtenštejnsko, poválečný ekonomický zázrak
- 1. prosince Umělecká sbírka, klenot broušený stovky let
- 8. prosince Dědictví Lichtenštejnů: Co rod zanechal českým zemím
- 15. prosince Knížectví dnes: Moderní prosperita (nejen) pod hradem
- 22. prosince Lichtenštejnský slovník: Abeceda českých omylů
- 29. prosince Interview s vládnoucím knížetem Hansem Adamem II.

LICHTENŠTEJNSKÁ REALITA: finanční gramotnost v praxi

Lichtenštejnsko je, alespoň při pohledu z Česka, až neuvěřitelně řádným hospodářem. Od padesátých let má knížectví každoročně státní rozpočty v přebytku, s jedinou výjimkou krizového roku 2008.

Přebytky rozpočtu nezkonsumuje sociální systém ani jiná rozpočtově náročná oblast. Část vždy přejde do státních rezerv – tak jako 600 milionů franků z částečné privatizace lichtenštejnské Landesbank v roce 2000. Ty byly použity na vytvoření fondu budoucnosti, z něhož mají být financovány dlouhodobé rozvojové a inovativní projekty, pokud by na ně v normálním rozpočtu již nezbylo. Dnes je v něm naspóřena téměř miliarda švýcarských franků.

Podíl na HDP jednotlivých odvětví:

